טוב להילחם בעד ארצנו

הוא השאיר יד אחת בנגמ"ש ליד התעלה ביום כיפור, קיבל את עיטור הגבורה, והצליח להתגבר על כל הקשיים. משה לוי יישם את התובנות והלקחים של הפציעה לטובתו, והיום הוא שחקן בליגה העולמית של עסקי האבטחה

מאת **צור עופר** ושלומית **לולה נחמה** | צילום **נועם ארדוב**

רגע אחד, בעיצומו של קרב בחזית התעלה במלחמת יום כיפור, נכנסו לוחמי הקומנדו המצרים להלם והפסיקו לירות. בזירה שבה כל מי שהרים ראש חטף כדור, השתררו כמה שניות של דממה מוזרה. בצעדי צליעה אטיים וכבדים התקדמה לעבר הלוחמים המצרים מכיוון הנגמ"שים של צה"ל דמות של גבר גדול ממדים וגבוה. רגעים ספורים לפני כן נקטעה ידו הימנית מעל המרפק והמראה של הענק הצולע, עם גדם טרי ומדמם, תפס את תשומת הלב של כל הנוכחים ויצר רגע קיצוני של שקט ותדהמה, רגע שהכריע את הכף.

הגבר שפסע לעבר המצרים הוא משה לוי, בן 73, ועל מעלליו בקרב ליד מוצב בודפשט, ב־15 באוקטובר 1973, הוא קיבל את עיטור הגבורה, העיטור הגבוה ביותר שמעניק צה"ל. העיטור מוענק על מעשה של גבורה עילאית בשעת לחימה תוך חירוף נפש, ועד היום קיבלו אותו ארבעים לוחמים בלבד. במלחמת יום כיפור היו שמונה מעוטרים, שבעה מהם בדרגות קצונה וסמל לוי החוגר היחיד. חלפו 45 שנה ולוי אומר "אתה לא יכול לשכוח. אתה לא יכול לשכוח בחיים". כאילו הקרב היה אתמול, הוא זוכר כל פרט.

איפה תפסה אותך המלחמה?

"בבית הכנסת, כמו כולם. שבוע לפני המלחמה הורידו לי גבס שהיה חודשיים על הרגל, וצלעתי. פשוט צלעתי. כולם קיבלו צו 8, חוץ ממני, כי בחטיבה שלי ידעו שאני בגבס. הייתי בן 28, נשוי ואב לשניים, ונשארתי עם הזקנים. הבנתי שזה לא מתפקידי להישאר, כי כדי להילחם צריך ראש, לא צריך רגליים".

מה עשית, כשכולם מגויסים ויוצאים לחזית ואילו אתה נותר מאחור?

"הלכתי הביתה, ובדרך פגשתי את אשתי, עם התינוק בן שנה ביד אחת, והבת ביד השנייה. היא שאלה לאן אני הולך ואמרתי לה שאני נוסע לגדוד. ואז היא אמרה 'אבל לא קראו לך'. והמשפט הזה, לא קראו לך, בעצם הוכיח לי שאני עושה את הדבר הכי נכון. כי לא צריך לקרוא לך כדי להגן על המולדת, אתה פשוט צריך ללכת. אמרתי לה שאני הולך בכל זאת, היא התחילה לבכות וגם הילדים התחילו לבכות והצטרפו למוזיקה".

בדרך לבודפשט

עשית את דרכך לבד לאזור המלחמה?

"נסעתי. כשהמג"ד ראה אותי הוא שאל מה אני עושה פה. אמרתי לו שבאתי להיות עם החברים. הוא אמר שאם אני צולע אני לא יכול לרדת, שאשאר לארגן את אלה שמגיעים ושהמצב לא טוב, והם יורדים על זחלים. התעקשתי לרדת, ונתנו לי פיקוד על נגמ"ש. כשהגענו לאזור התעלה, התפקיד שלנו היה להילחם מול אנשי קומנדו מצרים שעשו מארבים לטנקים ולכוחות שלנו. ביום השלישי כבר היו לנו כמה הרוגים, כולל הסמג"ד, מה שהוריד לנו את המורל, אבל המשכנו".

למעשה, הקרב האחרון שלך באותה מלחמה היה ביום התשיעי.

"ב־15 באוקטובר, היום שבו התחילה מתקפת הנגד, אבל אנחנו מדברים על שעות הבוקר, מוקדם יותר באותו יום. היו 16 מוצבים, 15 נפלו בידי המצרים. היחיד שנשאר הוא בודפשט והמצרים רצו לכבוש גם אותו ולהשלים את הציר. היינו ליד כביש הפלסטיק ומולנו הים וגם שטח של ביצות טובעניות. המצרים התחפרו במבנה של חצי ירח, ולא היה להם לאן לברוח, אם הם בורחים הם טובעים ומתים, והם ידעו את זה".

איך הגעתם להיתקלות עם המצרים?

"בשעה שש וחצי בבוקר, שתי משאיות אספקה שהיו בדרך לבודפשט הותקפו ועלו באש. אנחנו היינו הכוח שנשלח לבדוק את המשאיות. היה שם גם כוח ששון, של חיילים סדירים, ולחם שם גם ראש עירייית אילת היום, מאיר יצחק הלוי. הם נקלעו למארב, חבר'ה נפגעו, כמה נהרגו, וכמה פשוט שכבו ולא הרימו את הראש, כי מי שהיה מרים ראש היה חוטף כדור. בערך בשעה שבע וחצי התחילו לתקוף את המוצב. היינו תשעה או עשרה כלים שהגיעו לאזור, בערך שני קילומטר מהמוצב, ואז פתחו עלינו מהמארב באש תופת של טילי נ"ט ונשק קל. הנגמ"ש שלנו חטף טיל סאגר בשרשרת. והנהג אמר לי שאי אפשר לנוע".

צילום מתוך אלבום משפחתי

"אשתי שאלה לאן אני הולך ואמרתי לה שאני נוסע לגדוד. ואז היא אמרה 'אבל לא קראו לך'. והמשפט הזה, לא קראו לך, בעצם הוכיח לי שאני עושה את הדבר הכי נכון. כי לא צריך לקרוא לך כדי להגן על המולדת, אתה פשוט צריך ללכת"

עוד דקה ייכנס טיל

מה עושים במצב כזה? אפשר לפתוח את הדלת ולצאת?

"יורים על כל הדפנות כל הזמן. המרחק הוא רק שלושים מטר. הם ירו עלינו מכל הכיוונים כדי שאף אחד לא ירד ולא יסתער. חשבתי שהכי נכון לרדת ולהסתער עליהם ואמרתי 'חבר'ה, היכון להסתערות'. אחד הלוחמים אמר 'יש לי שני ילדים, אני לא רוצה למות, תשמע איזה ירי יש על הדופן'. חשבתי שאם אני אקום לירות ואתן להם אש רתק, אולי הם יפסיקו, ואז החיילים שלי יוכלו לרדת".

נשמע כמו רעיון טוב. הצלחת?

"איך שאני מרים את יד ימין, כדי לקחת את המקלע, עוד לא יריתי, לא עשיתי כלום, עובר טיל מלמעלה וקוטע לי את היד, והיד נופלת לנגמ"ש פנימה. הטיל המשיך והתפוצץ בים. הסתכלתי על היד שנפלה לנגמ"ש, ראיתי דם שמתחיל לרדת בצורה מטורפת, ואז הסתכלתי על החבר'ה, התעשתי, ואמרתי להם 'רבותיי, טיל אחד פגע למטה, טיל אחד עבר מעל, עוד דקה ייכנס טיל פנימה, תקפצו לכיוון הים'. לקחתי את העוזי וקפצתי".

וכולם קפצו אתך החוצה?

"אני ועוד שישה קפצנו, וכל מי שקפץ צעק שהוא נפגע מכדור. ארבעה חבר'ה החליטו לא לקפוץ, ודקה מאוחר יותר נכנס טיל ופירק את הנגמ"ש. הם נהרגו. הבנתי שמהעמדה הקיצונית של המצרים יכולים לבוא ולפגוע בכולנו, והבנתי גם שעניין של זמן עד שאני מת מאיבוד דם. החלטתי ללכת לחסל את העמדה המצרית, כי כך לפחות החיילים שלי יישארו בחיים. ניסיתי לדרוך את העוזי, למזלי הטוב הוא לא נדרך וזרקתי אותו. פתחתי את הדלת האחורית של הנגמ"ש, ועל מה שראיתי בפנים אני לא רוצה לדבר. לקחתי רימון, והתחלתי להתקדם".

לחסל ולהתחסל

את כל התוכניות וההחלטות האלה אתה עושה תחת אש ויריות בלתי פוסקות?

"כן. תחת אש צולבת. המצרים היו מחופרים. ראיתי רק את הראשים שלהם עם הקלצ'ניקובים. התחלתי להתקדם לכיוונם. כזכור, אני צולע ומדדה, בגלל הגבס ברגל, ויד אחת שלי חסרה. פתחתי את הרימון עם

השיניים, העפתי את הנצרה, ודפקתי את שתי השיניים הקדמיות. החזקתי את הרימון והסתכלתי ישר על המצרים. גם הם הסתכלו עליי ופתאום הם הפסיקו לירות, והסתכלו עליי ועל היד שלי. היד הייתה מרוטשת, עם עצמות, מראה לא נעים. הם כנראה חשבו שאני לא יודע לאן אני הולך או שאני בא להתמסר או שאני בהלם, הם לגמרי לא הבינו מה קורה אתי".

על מה חושבים ברגעים כאלה? הבנת שאתה הולך לבצע כאן פעולת התאבדות?

"רציתי להתרסק עם הרימון לתוך העמדה. ידעתי שאני הולך ומחסל אותם ומתחסל, כי בין כה וכה אני מתחסל עוד כמה דקות. זאת לא ממש התאבדות. התחלתי לראות כוכבים מבריקים, ולא ידעתי אם זה מה שרואים כשהולכים למות או כשמתעלפים, משום שמעולם לא התעלפתי ולא מתתי לפני כן. החלטתי שיהיה מטומטם להתפוצץ עם הרימון וזרקתי אותו. הרימון התפוצץ מעל העמדה, כמה נהרגו וכמה נפצעו. משום שהייתי קרוב, הרימון פגע גם בי. הרגשתי מין תחושת רווחה, שעשיתי מה שיכולתי, ויותר מזה אין לי מה לעשות".

לאחר זריקת הרימון הצליח לוי לקום כדי להתקדם חזרה לכיוון הנגמ"ש ואז קיבל ירייה נוספת בגב. בשארית כוחותיו הצליח להגיע אל כוחות החילוץ. "נראיתי כמו עיסה אחת אדומה", הוא מתאר. באותו קרב קיבלו עוד שני חיילים מהפלוגה של לוי את עיטור העוז ושניים את עיטור המופת.

לאות ולעדות

כי 953358 סמל לוי משה

גילה גבורה עילאית
בעת לחימה מול פני האויב
תוך חירוף נפש

תאור המעשה

על מעשה זה הוענק לו

עיטור הגבורה

איך תשלה
מאי 1975

שמעון פרס
שר הבטחון

צילום מתוך אלבום משפחתי

איך היה הפינוי והטיפול הראשוני שקיבלת?

"איבדתי המון דם. בהתחלה לא ידעו אם אני אחיה. אמרו 'אם הוא יחיה, נודיע למשפחה, ואם לא, נגיד שמת בשדה הקרב', כך פשוט יותר ולא צריך הרבה הסברים. לכן איך שפתחתי את העיניים האחות שהייתה לידי צעקה בהתרגשות 'הוא חי!' עברתי שיקום של שמונה חודשים, וכימני שאיבד את יד ימין, הייתי צריך ללמוד הכול מחדש".

> "איך שאני מרים את יד ימין כדי לקחת את המקלע, עובר טיל מלמעלה וקוטע לי את היד, והיד נופלת לנגמ"ש פנימה. הטיל המשיך והתפוצץ בים. הסתכלתי על היד שנפלה לנגמ"ש, ראיתי דם שמתחיל לרדת בצורה מטורפת, ואז הסתכלתי על החבר'ה ואמרתי 'רבותיי, עוד דקה ייכנס טיל פנימה, תקפצו לכיוון הים'"

לנצח את החיים

משפחתו של משה לוי עלתה ארצה מטוניס בשנת 1947, כשמשה היה תינוק בן שנה וחצי. לפני שנולד היו לו אח ואחות שנהרגו בהפצצה

צילום מתוך אלבום משפחתי

"בגשם השוטף הסתכלתי על הצמיג ואמרתי לו 'תקשיב, ותקשיב לי טוב. אם אני מחליף אותך, אני לא נכה. אבל אם אני לא יכול להחליף אותך, כנראה אני צריך להשלים עם זה שאני נכה'. כל סיבוב של בורג היה כאבי תופת, התפרים שלי נפתחו, והתחלתי לדמם. אבל בסוף החלפתי צמיג. באותו רגע נגמרה הנכות מבחינתי"

של הגרמנים בטוניס. הוא גדל במעברת מגדיאל. בגיל 18 התגייס לחרמ"ש, חיל רגלים ממוכן ומשוריין, שירת שלוש שנים, והיה מ"כ. לאחר הצבא עבד כסבל בשוק הסיטונאי ובמאפיות, כדי למען לימודי הנדסת מכונות בבית ספר להנדסאים שליד הטכניון. הוא החל לעבוד בתעשייה האווירית וכשפרצה המלחמה התגורר באשדוד.

כחודש לאחר הפציעה חזרת לשטח, גם הפעם בלי אישור. מדוע עשית זאת?

"שכבתי בבית חולים, ואף אחד לא אמר לי מי נהרג ומי נפצע. מתתי לחזור לתעלה כדי לראות מי מהחברים שלי נשאר בחיים. הכרתי את מוסה פלד והתחננתי שייתנו לי לבוא לבקר. הרופאה שלי נסעה אתי ולקחה תרופות ואינפוזיות וכל מה שצריך. עדיין הייתי חבוש. מוסה קיבל אותי באהבה רבה ואמרתי לו 'אני רוצה לצאת לסיור בלילה'. הוא אמר שאני מטורף, ושאם יקרה לי משהו הוא לא יוכל להסביר מה עושה מישהו שברח מבית חולים בג'בל עתקה. הוא אמר 'יורים! אתה לא מבין שיורים?' ואמרתי לו שהאמת היא שאני רוצה לראות איך אני ארגיש אם יירו עליי. הם הסכימו, איימו על מי שלקחו אותי שלא תיפול שערה אחת משערות ראשי. ובאמת כשנסענו פתחו עלינו באש, וכולם קפצו עליי, כדי שלא יקרה לי כלום".

איך התמודדת עם התקופה הארוכה והקשה של השיקום שבא בהמשך?

"כמה שבועות לאחר הפציעה החליטו לתת לנו לצאת לשישי שבת, להיות עם האישה והילדים. גיסי בא לקחת אותי עם האוטו שהיה לי, פורד קורטינה, עם הילוכים. אמרתי לו שיזוז הצדה, כי אני רוצה לנהוג. עם יד קטועה, חבושה בתחבושות, כי היה לי זיהום ביד, נכנסתי לאוטו ונהגתי את הירידות מבית חולים הדסה. אשתי וגיסי כמעט מתו מבהלה עד שהגענו למשפחה ברמת גן. אחרי ארוחת הערב יצאנו לכיוון אשדוד. נובמבר, גשם זלעפות, השעה כמעט חצות, ופתאום, כמו שקובע חוק מרפי, פנצ'ר. ירדתי לשוליים. אשתי הציעה שאעצור מישהו ואבקש עזרה. ואמרתי מה, אני אגיד למישהו 'תחליף לי גלגל כי אין לי יד?' ירדתי להחליף את הצמיג. בגשם השוטף הסתכלתי על הצמיג ואמרתי לו 'תקשיב, ותקשיב לי טוב. אם אני מחליף אותך, אני לא נכה. אבל אם אני לא יכול להחליף אותך, כנראה אני צריך להשלים עם זה שאני נכה'. כל סיבוב של בורג היה כאבי תופת,

התפרים שלי נפתחו, והתחלתי לדמם. אבל בסוף החלפתי צמיג. נסענו לאשדוד, הערנו את השכנים, נתנו להם את הילדים וחזרנו לבית חולים. בשעה שלוש העירו את המנתח כדי לתפור אותי חזרה והוא חשב שאני מטורף. הסתכלתי עליו, עם כאבי תופת וחיוך מאוזן לאוזן, ואמרתי לו 'ניצחתי את החיים, החלפתי פנצ'ר'. באותו רגע נגמרה הנכות מבחינתי".

איך כותבים מיליון

איך התקדמת הלאה ואיך והגעת לעיסוק שלך כיום, באבטחה ברמה הבינלאומית הגבוהה ביותר שיש?

"המשכתי לעבוד באלת"א ואז יצאתי ללמוד בארצות הברית. במימון התעשייה האווירית גמרתי תואר ראשון וגם תואר שני וחזרתי לתעשייה האווירית כראש מנהל. בהמשך התמניתי לתפקיד מנכ"ל מגל חברה לביטחון ולאחר חמש שנים יצאתי לארצות הברית להיות מנכ"ל חברת סייפגארד טכנולוג'י, חברה לביטחון. ההסכם היה שאם אביא את החברה לרווחיות, אקבל 25 אחוז. והצלחתי. בהמשך הגיעה חברה בריטית שקנתה אותנו בהרבה מיליונים. ואני קיבלתי מיליונים, כשפעם לא ידעתי איך כותבים מיליון".

במה אתם עוסקים?

"ביטחון. אבטחה של כורים גרעיניים, של בסיסים צבאיים, של שדות תעופה ומתקני ממשלה, אפילו קמפ דיוויד. הכל בארצות הברית. הצלחה גדולה במיוחד הגיעה בשנת 2004 במכרז לאבטחה של עשרה כורים גרעיניים, שהתחרו בו 14 חברות ענקיות כמו לוקהיד מרטין, בואינג וכדומה. בסוף נשארנו ארבע חברות ואנחנו החברה שזכתה. להקים אבטחה תוך שישה חודשים, עם מצלמות עם מחשבים, עם הכול. מסובך מאוד לאבטח כור

גרעיני. הוא על המים, הוא על הרים, הוא מוחבא נגד הפצצות. כל כור והבעיות שלו. בכור גרעיני גם חייבים Two guns to a point. כלומר שבכל נקודה על ההיקף מכוונים שני מקלעים ואם מישהו נכנס, הוא נהרג במקום. כשגמרתי את הכורים, הרווחתי הרבה כסף".

האם אתה תופש את עצמך כמי שהוא נכה שהשתקם היטב?

"אני מאמין שיש מוגבלות, לא נכות. אני לא אוהב את המילה נכה. בזמן השיקום שלי, כל דבר שהיה קשה, נהיה אתגר. למשל לגזוז ציפורניים, לשרוך נעליים, לקשור עניבה. אני עושה הכול. כל דבר שלקחתי כאתגר היה לי את הכיף ואת ההנאה לנצח אותו. לא צריך להתגבר מיד על כל הבעיות. בעיה, בעיה, צריך לנסות, להתגבר ולהצליח. ההצלחה יוצרת הרגשה של ניצחון. בגיל שבעים הוצאתי רישיון טיס, וזאת לאחר שיש לי רישיון שיט, וגם רישיון צלילה, ומאוד לא פשוט לצלול עם יד אחת".

מה דעתך על השיח החברתי והפוליטי בארץ?

"אין מספיק אחריות ומנהיגות במדינה. מנהיג הוא באופן אוטומטי אחראי, אי אפשר להיות מנהיג ולא להיות אחראי. חורה לי כשאני רואה שיש 1.6 מיליון עניים במדינת ישראל. אני לא מבין ולא יכול לעכל את זה. לא יכול לעכל שניצולי שואה שסבלו כל כך, ושבזכותם קיבלנו את מדינת ישראל, ירעבו ללחם. אנחנו גם צריכים להיות ערים לבעיה הפלסטינית, כי זה הר געש שבוער והוא בסוף יתפוצץ. לדעתי צריכים לחתור לשלום ולמצב שיהיו שתי מדינות, עם שני עמים. צריך למצוא פתרון, כי יש מיליונים בעזה שאין להם מה לאכול, אין להם חשמל, אין להם מים נקיים. אם אנחנו מסוגלים ללכת ולחיות עם הגרמנים, אנחנו מסוגלים לחיות עם הפלסטינים. די עם המלחמות. אני שירתי בצבא, בתי ובני שירתו, ועכשיו הנכדה שלי משרתת ביחידה קרבית. מספיק".

כמי שמכיר את הטיפול של משרד הביטחון בנכי צה"ל וגם ראה מערכות ביטחון במדינות אחרות, מה דעתך על הטיפול שנותנת מדינת ישראל?

"משרד הביטחון מטפל בנכי צה"ל בצורה הטובה ביותר, אפילו לעומת ארצות הברית. דואגים לכל הצרכים, נותנים טיפול רפואי מקסימלי ודואגים לשיקום בצורה הטובה ביותר. בוושינגטון יש נכי מלחמה שמקבצים נדבות. גם בקוריאה, גם ביפן, בכל המדינות אתה רואה נכים שפשוט מסתובבים ומשתכרים בברים, מחוסרי עבודה, נראים זוועת אלוהים ולא משוקמים. אם הם היו מקבלים את ההכוונה המלאה, כמו שמשרד הביטחון נותן לנכי צה"ל, מצבם היה שונה. נכי צה"ל, עם הטיפול שהם מקבלים, מבינים שאין דבר העומד בפני הרצון. נכות היא מוגבלות לזמן בלתי מוגבל שכרוכה בבעיות ובקשיים. התפקיד שלך הוא להתגבר כל הזמן על בעיות. אם אתה נלחם, אתה מנצח, ואם אתה מוותר, אתה נכה".

הבהרה משותפת

בכתבה שפורסמה ב־2 בינואר 2017 בעיתון "דה מרקר", נכתב כי דו"ח משרד אברמזון קבע שארגון נכי צה"ל מכסה גירעונות שוטפים במקום להוציא את הכסף לתשתית ולפעילות עבור הנכים. בעקבות זאת, בתאריך 21 בינואר 2019 פורסמה בעיתון "דה מרקר" הבהרה משותפת. מערכת העיתון הבהירה כי משפט זה לא נכתב בדו"ח, אלא מדובר במסקנה של העיתון, שהארגון אינו מקבל. בה בעת, הנהלת ארגון נכי צה"ל הבהירה כי הדיווח שמסרה ב־27 בינואר 2016 למזכירות הארגון, שלפיו מועצת העיתונות קבעה ש"דה מרקר" פעל בניגוד לכללי האתיקה העיתונאית, נכתב בטעות ובתום לב והוא תוקן זה מכבר. הצדדים משכו את תביעותיהם ההדדיות.